

EUROPSKA UNIJA PREMA LISABONSKOM UGOVORU

Računica, Lucija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:039471>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-30**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL UPRAVE
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Lucija Računica

EUROPSKA UNIJA
PREMA LISABONSKOM UGOVORU

Završni rad

Šibenik, 2023.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL UPRAVE
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

EUROPSKA UNIJA
PREMA LISABONSKOM UGOVORU

Završni rad

Kolegij: Europske integracije i institucije Europske unije

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. s.s.

Studentica: Lucija Računica

Matični broj studenta: 1219042513/17453 2102

Šibenik, kolovoz 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Lucija Računica, student/ica Veleučilišta u Šibeniku, OIB 40016197785 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na specijalističkom diplomskom stručnom studiju Upravnom studiju pod naslovom: Europska unija prema Lisabonskom ugovoru isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku 29.08.2023.

Student/ica:

Lucija Računica

Odjel Uprave

Stručni diplomski studij Upravni studij

EUROPSKA UNIJA PREMA LISABONSKOM UGOVORU

LUCIJA RAČUNICA

Put Rajića 59, Raslina, racunicalucija@gmail.com

Ovaj rad se bavi temom koja je uvelike poznata i opširna i ujedno vrlo bitna, a zove se Europska unija prema Lisabonskom ugovoru. Lisabonski ugovor kao takav je najveća okosnica i smjernica Europske unije, od nekih samih početaka i nadalje jer je vrlo bitan u samom funkcioniranju Europske unije, nadalje i u nekim važnim granama kao što je npr. suradnja u kaznenim stvarima.

Pisat će se i o promjenama odnosno novinama koje je Lisabonski ugovor donio za sve države članice Europske unije, počevši od načina odlučivanja među članicama, donošenjem Povelje o temeljnim ljudskim pravima i uvođenjem institucija Europske unije kojih je dosta i koje su usmjerene za boljitak i napredak samih članica i njezinih građana, odnosno zadatak im je raditi u što boljem smjeru, za dobrobit svih.

(42 stranica / 8 slika / 0 tablica / 24 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Europska unija, institucije Europske unije, Povelja temeljnih ljudskih prava, suradnja u kaznenim stvarima, način odlučivanja.

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. s.s.

Rad je prihvaćen za obranu: 29. kolovoza 2023.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Administration

Professional graduate study of Administrative studies

LUCIJA RAČUNICA

Put Rajića 59, Raslina, racunicalucija@gmail.com

This paper deals with a topic that is widely known and extensive and at the same time very important, and is called the European Union according to the Lisbon Treaty. The Lisbon Treaty as such is the biggest backbone and guideline of the European Union, from some very beginnings and onwards because it is very important in the functioning of the European Union, furthermore in some important branches such as cooperation in criminal matters.

It will also be written about the changes or novelties adopted by the Lisbon Treaty for all Member States of the European Union, starting from the way of decision-making among the members, the adoption of the Charter of Fundamental Human Rights and the introduction of the institutions of the European Union, which are quite a lot and which are aimed at the betterment and progress of the members themselves and their citizens, i.e. their task is to work in the best possible direction, for the good of all.

(42 pages / 8 figures / 0 tables / 24 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: The European Union, the institutions of the European Union, the Charter of Fundamental Human Rights, cooperation in criminal matters, the manner of decision-making.

Supervisor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. s.s.

Paper accepted: 29 August 2023

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRAVNA PRIRODA EUROPSKE UNIJE	2
2.1. Novi pravni poredak	2
2.2. Izvori prava Europske unije	3
2.2.1. Primarno pravo Europske unije	3
2.2.2. Osnivački ugovori – primarno pravo	3
2.2.3. Sekundarno pravo Europske unije	4
2.2.4. Interno sekundarno pravo	5
3. LISABONSKI UGOVOR.....	8
3.1. Put ka Lisabonskom ugovoru	8
3.2. Sigurnosna i obrambena politika EU-a prema Lisabonskom ugovoru	9
3.2.1. Odredbe Lisabonskog ugovora o zajedničkoj sigurnosnoj politici.....	10
4. SURADNJA U KAZNENIM STVARIMA PREMA LISABONSKOM UGOVORU	12
4.1. Djelovanje Ugovora kroz kazneno materijalno pravo	13
4.2. Kaznenopravne ustanove prema Lisabonskom ugovoru	14
4.2.1. Europol	14
4.2.2. Eurojust	15
4.2.3. Ured Europskog javnog tužitelja	16
5. INSTITUCIONALNI USTROJ EUROPSKE UNIJE	18
5.1. Europski parlament.....	19
5.2. Vijeće Europske unije	21
5.3. Europska komisija	22
5.4. Sud Europske unije.....	24
5.5. Europsko vijeće	25
5.6. Europska središnja banka	27
5.7. Revizorski sud	28
6. TRŽIŠNE SLOBODE EU-a	30
6.1. Sloboda kretanja radnika	30
6.2. Pravo na poslovni nastan	31
6.3. Sloboda kretanja kapitala i usluga	32

7. EUROPSKO SPORTSKO PRAVO U LISABONSKOM UGOVORU ...	33
8. ZAKLJUČAK.....	35
LITERATURA	36

1. UVOD

Kad se krene od samog naziva Europska unija, dolazi se do značenja širokog aspekta.

Europska unija kao takva nastala je zahvaljujući raznolikoj skupini ljudi koji su je „vidjeli“ odnosno smatrali kao ujedinjenje država u miru i blagostanju te su je nazivali Europom mira i blagostanja. Ona kao takvo ujedinjenje država (članica) temelji se na vladavini prava odnosno na ugovorima koje sadržavaju sve članice. Ugovori se izmjenjuju te su obvezujući sporazumi između samih članica.

Prethodno ugovorima, struktura Europske unije se prikazivala kao „tri stupa“ i jedan je obuhvaćao Europsku zajednicu, drugi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, a posljednji, treći, policijsku i pravosudnu suradnju u kaznenim predmetima. Glavna razlika među njima je što su se odluke u prvom stupu donosile uglavnom kvalificiranom većinom, a u ostala dva na temelju jednakosti.

Središnji dio rada posvećen je ponajviše Lisabonskom ugovoru, iako se od početka opisuje njegova povijest, kako je tekao njegov razvoj i koji se još bitni ugovori spominju uz njega. Važno je napomenuti da se Ugovor iz Lisabona odnosi na svih 27 država članica.

Nadalje kroz rad se razradio Ugovor i njegova bitna područja, prije svega zajednička vanjska i sigurnosna politika, zatim, nove institucije Europske unije koje su uspostavljene Ugovorom. Pojašnjava se i kako je tekao njihov osnutak, što one sadrže, na koga se odnose, koje su im ovlasti i, naravno, po čemu su posebno bitne za pojedini dio funkcioniranja Unije.

Spomenut će se i dvije bitnije grane po Ugovoru, ali koje međusobno nemaju nekakvu poveznicu, a radi se o kaznenom pravu ili, točnije rečeno, kaznenoj suradnji država članica prema Ugovoru i o sportskom pravu koje je manje spominjano inače kroz sve, ali ima svoju jednu malo osnaženiju stranu, a to je što je kroz godine označeno kao samostalna djelatnost.

Također, pri kraju rada spomenute su i temeljne tržišne slobode, sloboda kretanja radnika, sloboda poslovnog nastana i sloboda kretanja kapitala, jer bez kojih sloboda državljani država članica ne bi mogli funkcionirati, obavljati poslove, uspostavljati svakodnevne veze s drugim državama, i to sve uz kontrolu Europskog parlamenta i Komisije u suradnji s Gospodarskim socijalnim odborom kako bi se spriječile razne neugodnosti i prvenstveno kako bi se „mali čovjek“ zaštitio i kako bi mogao funkcionirati onako kako mu je to omogućeno po temeljnim slobodama.

2. PRAVNA PRIRODA EUROPSKE UNIJE

Postoje razne rasprave u vezi s pravnom prirodom Unije. Ona nije država, ali ima značajke koje je razlikuju od obične međuvladine udruge. Te značajke čine složenu strukturu institucija što govori da se ne radi o običnom međunarodnom sporazumu između suverenih država.

Kad se razmatra EU, neki čimbenici postoje samo u određenim područjima. Uzme li se za primjer gospodarsko uređenje, tu postoje federalna obilježja:

- institucije EU-a odlučuju o razdiobi vlasti
- države članice nemaju nadzor nad budućim razvitkom područja o kojima se odlučuje većinskim glasovanjem.

Europska unija se ne može opisati ni kao federacija ni kao međunarodni sporazum. Kad se sagledaju značajke, može se opisati terminom nadnacionalna organizacija koji je i opravdan s obzirom na njezin entitet i neobičnu prirodu.

2.1. Novi pravni poredak

Pravni poredak izvornih triju zajednica je nastao kao klasični poredak međunarodnog prava. Sam pravni učinak u unutrašnjim pravnim porecima ovisio je o Ustavima država. Kako je međunarodno pravo sve više prodiralo u nacionalni pravni sustav i učinak tog prava u internom pravnom sustavu, tako je ono ovisilo ponajviše o konkretnom nacionalnom pravnom sustavu.

Europski sud je 60-ih godina prošlog stoljeća predložio drugačije viđenje Europskog pravnog poretka i to je vidljivo u dva predmeta: Van Gend en Loos i Costa v Enel. Europsko pravo više nije međunarodno pravo već samostalni pravni poredak, prihvaćeno od strane Europskog suda i država članica.

Dva su bitna obilježja za novi pravni poredak:

- prvo, za razliku od pravnog poretka međunarodnog prava čiji su subjekti¹ države i međunarodne organizacije, subjekti pravnog poretka EU-a nisu samo države članica već i njihovi građani. Iz tog proizlaze značajne pravne posljedice.
- drugo bitno obilježje novog poretka jest da on sam kreira pravila o učinku vlastitih pravnih pravila u pravnim porecima svake države članice. Dakle, kontrola nad učincima

¹ Čapeta, T., Rodin, S., *Osnove prava Europske unije na temelju Lisabonskog ugovora*, str. 54.

prava EU-a u domaćim pravnim sustavima više nije u rukama nacionalnih ustava, već u rukama samog prava EU-a.

Precizirajući zaključak Europskog suda, a to je da europsko pravo predstavlja novi pravni poredak, a samim tim i neovisan, po riječima suda u predmetima Van Gend en Loos, on glasi: „Zaključak koji iz toga proizlazi jest da Zajednica predstavlja novi pravni poredak međunarodnog prava u čiju su korist države ograničile svoja suverena prava, premda u ograničenim područjima te čiji su subjekti ne samo države članice već i njihovi građani.“

Konstrukcija „Novog pravnog poretka“ poslužila je Europskom sudu da opravda dva svojstva koja imaju europske pravne norme – izravni učinak, u predmetu Van Gend en Loos i nadređenost europskog prava nad internim pravima država u predmetu Costa v Enel.²

2.2. Izvori prava Europske unije

Izvore prava Europske unije čine Osnivački ugovori i drugi ugovori koje su međusobno zaključile države članice, akti institucija Europske unije (EU-a) koji se donose na temelju takvih ugovora (uključujući i međunarodne ugovore), praksa Europskog suda i opća načela EU-a.³

Pravo EU-a moguće je podijeliti na primarno i sekundarno.

2.2.1. Primarno pravo Europske unije

Primarno pravo nastaje zajedničkim dogovorom država članica. Riječ je o pravnim izvorima koje su izravno, bez posredovanja institucija Unije, prihvatile države članice.

Primarno pravo čine dvije skupine pravnih pravila, a to su Osnivački ugovori te opća načela prava EU-a. Primarno pravo je primarno u dva smisla: kao prvo, njime je stvorena i određena Europska unija, a kao drugo, ono predstavlja nužnu pravnu osnovu za sve ostalo pravo koje nastaje u EU-u i u tom je smislu kriterij valjanosti sekundarnih pravnih normi EU-a.⁴

2.2.2. Osnivački ugovori – primarno pravo

Pojam osnivačkog ugovora u formalnopravnom smislu obuhvaća:

- prvobitne Ugovore o osnivanju Europskih zajednica i Europske unije;

² Ibid, str. 56.-57.

³ Čapeta, T., Rodin, S., *Osnove prava Europske unije*, str. 12.

⁴ Ibid.

- sve izmjene i dopune navedenih ugovora (npr. Jedinstveni europski akti iz 1986., Ugovor iz Maastrichta iz 1993., Ugovor iz Amsterdama iz 1999. i Ugovor iz Lisabona iz 2009.);
- protokole koji su pridodani navedenim ugovorima (npr. Protokol br. 2 uz Ugovor iz Amsterdama kojim se u pravni poredak integriraju pravila Schengenskog ugovora;
- dodatne ugovore kojima se mijenjaju posebni dijelovi Osnivačkih ugovora (npr. Ugovor o spajanju institucija triju Zajednica iz 1965.);
- sve ugovore o pristupanju novih država članica;
- Povelju o temeljnim pravima EU-a.⁵

Osnivački ugovori koji se trenutno nalaze na snazi su oni koji su nastali stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona. Lisabonski ugovor je rezultirao dvama ugovorima, a to su: Ugovor o Europskoj uniji (UEU) i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU) koji zajednički čine ravnopravne primarne izvore prava EU-a.

Po svom nastanku i načinu izmjene Osnivački ugovori su akti međunarodnog prava. Usvajaju ih države članice na međuvladinoj konferenciji. Kad predstavnici država, u skladu s redovnim postupkom izmjene, usuglase i potpišu tekst Osnivačkog ugovora, odnosno njegovih izmjena, novi se tekst mora ratificirati u svakoj državi članici. Te se ratifikacije odvijaju prema postupcima koje predviđaju ustavni poreci pojedinih država članica. U nekim slučajevima za ratifikaciju je dovoljna parlamentarna procedura dok će neke države u pojedinim situacijama tražiti prihvaćanje izmjena na referendumu.⁶

2.2.3. Sekundarno pravo Europske unije

Sekundarno pravo nastaje aktivnošću institucija EU-a. Riječ je o pravnim pravilima koja nastaju i stupaju na snagu prema ugovorom propisanom postupku i u okvirima regulatorne ovlasti Europske unije. Norme sekundarnog prava moraju biti utemeljene na ovlaštenju predviđenom Osnivačkim ugovorom. Takvo ovlaštenje za donošenje norme sekundarnog prava EU-a valjano je samo ako ima pravni temelj u Osnivačkom ugovoru.⁷

⁵ Ibid, str. 12.

⁶ Ibid, str. 13.

⁷ Ibid str. 19.

2.2.4. Interno sekundarno pravo

Institucije EU-a su ovlaštene donositi akte, a propisani su čl. 288. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) te razlikujemo sljedeće akte:

1. Uredbe
2. Direktive
3. Odluke
4. Preporuke i mišljenja

1. Uredbe

Namijenjene su da u potpunosti zamijene postojeće norme u državama članicama koje uređuju određeni tip situacije potpuno jednakom europskom normom i zbog toga su njihove osnovne karakteristike sljedeće:

- države ne smiju prenositi uredbe u nacionalno pravo već se u svakoj članici primjenjuju izravno, po njihovoj objavi u Službenom listu EU-a;
- države su obvezne ukloniti nacionalna pravila koja dupliciraju uredbe;
- države su obvezne ukloniti i nacionalna pravila koja su suprotna uredbama, no ako takva nacionalna pravila postoje, ona će u konkretnom slučaju pred sudom morati ostati neprimijenjena zahvaljujući kombiniranom učinku izravnog učinka i nadređenosti.⁸

2. Direktive

Direktive nemaju za svrhu u potpunosti ujednačiti nacionalna prava. Tu se nacionalna prava približavaju jedna drugima onoliko koliko je to nužno za postizanje regulatornog cilja zbog kojeg je direktiva i usvojena, ali i dalje države imaju mogućnost neke stvari riješiti na drugačiji način, primjerice, direktiva može predvidjeti obvezu država da u razdoblju od pet godina smanje emisiju CO₂ za 10%. Kako će to države postići, njihov je izbor.

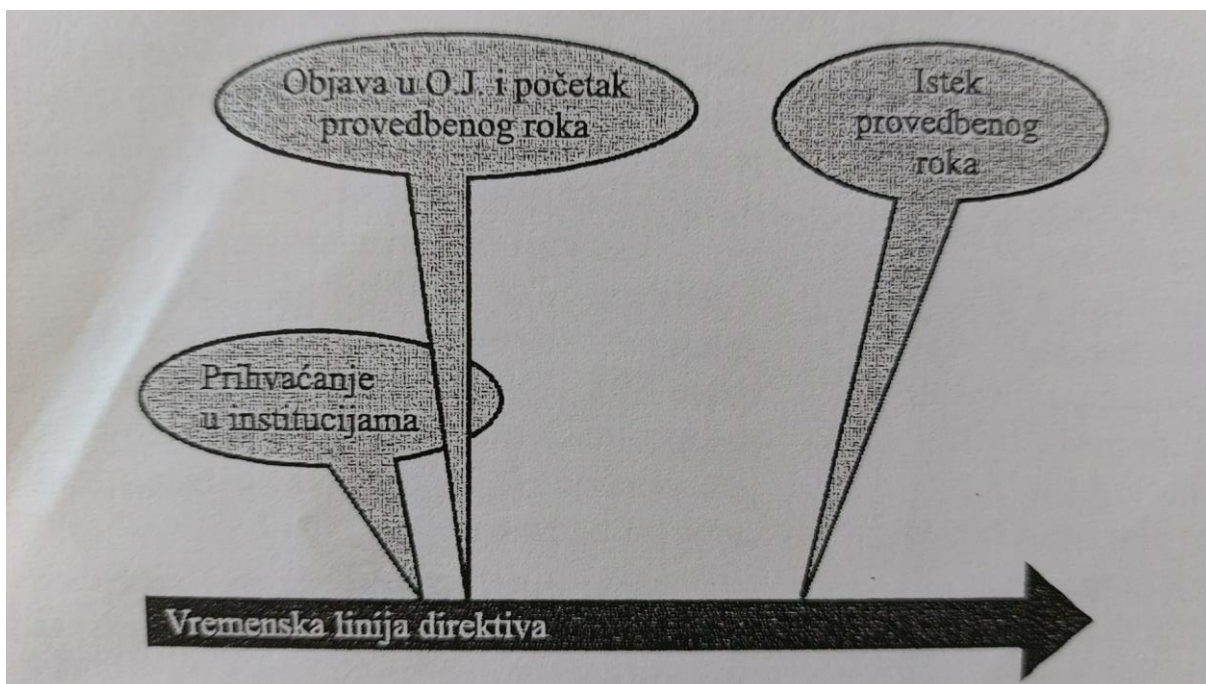
Jedna država može odlučiti uvesti obvezu ugradnje katalizatora u automobile i u industrije koje emitiraju CO₂ kao nusprodukt, druga država može podići poreze na sve proizvode koji ispuštaju CO₂, treća država može odlučiti uvesti porezne olakšice za „čiste“ industrije, itd.⁹ Gledajući sa stajališta EU-a, najbitnije je da se postigne regulatorni cilj zadan direktivom.

⁸ Ibid str. 20.

⁹ Ibid str. 20.

Direktiva ima i svoj vremenski tijek. Ona biva usvojena u zakonodavnom postupku na europskoj razini: mogu je usvojiti Vijeće i Europski parlament koji su odlučujući, Vijeće samostalno ili Komisija. Stupa na snagu odnosno počinje proizvoditi učinke u određenom roku od objavljivanja u službenom listu EU-a ili u trenutku njene notifikacije državama adresatima, što se može vidjeti i u priloženoj slici.

Slika 2.1. Vremenska linija direktiva

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split

3. Odluke

Odluke su akti koji se koriste za uređenje odnosa između ili unutar institucija, ali mogu biti i općeobvezujući akti ili akti koji od države zahtijevaju određeno djelovanje. One su jedini tip akata kojim Unija može donijeti pojedinačnu odluku, bilo upućeno državi ili pojedincu.

4. Preporuke i mišljenja

Preporuke i mišljenja ne mogu stvarati prava i obveze, ali mogu utjecati na interpretaciju pravno obvezujućih akata.

U predmetu ERTA, Europski sud zauzeo je shvaćanje kako ima ovlast nadzirati zakonitost svih akata institucija EU-a, bez obzira na to kako se oni formalno nazivali, ako proizvode pravne učinke. TO je važno radi osiguranja vladavine prava u EU-u. U tom smislu se kao sekundarno pravo EU-a može pojaviti i akt naziva različitog od uređaba, direktiva ili odluka, koje propisuje Ugovor. Takve akte nazivamo aktima *sui generis* i oni također čine izvor prava EU-a.¹⁰

¹⁰ Ibid str. 22.

3. LISABONSKI UGOVOR

Nakon dužeg vremena, konačno, 01. prosinca 2009. na snagu je stupio Lisabonski ugovor kojim je izmijenjen pravni i institucionalni okvir u kojem djeluje Europska unija.

3.1. Put ka Lisabonskom ugovoru

Lisabonski ugovor predstavlja dogovoreni kompromis jer na referendumima u Francuskoj i Nizozemskoj je propao predloženi tekst novog Osnivačkog ugovora koji je nazvan Ustavni ugovor za Europu. Usvojen je krajem listopada 2004. od strane država članica EU-a i trebao je ukinuti postojeće osnivačke ugovore i zamijeniti ih novim tekstom. Kao takav je i dalje bio međunarodni ugovor.

Kako su ga trebale ratificirati sve države potpisnice, tako se veći broj država odlučio za referendum s pitanjem za vlastite građane prihvaćaju li isti. Budući da ugovor ne može vrijediti samo za neke članice odnosno da bi stupio na snagu, potrebno je da ga ratificiraju sve članice EU-a, a to se nije dogodilo s Francuskom i Nizozemskom te je pokušaj da ujedinjena Europa dobije ustav, zapravo, na kraju i propao. Stoga iz rezultata propadanja Ustava krenulo se na usvajanje Reformskog ugovora odnosno Lisabonskog ugovora i time je većinski dio prenesen u tekst samog Ugovora. Tako se, prvenstveno, odustalo od upotrebe pridjeva ustavni. Izmijenjeni su i nazivi nekih institucija, primjerice ministar vanjskih poslova predložen Ustavnim ugovorom postao je visoki predstavnik Unije za vanjsku politiku i sigurnost, odnosno, kako je danas već poznato, visoka predstavnica. Izmijenjeni su nazivi akata te se odustalo od usvajanja europskih zakona i europskih okvirnih zakona, a zadržalo uredbe i direktive. Izbačene su i odredbe o himni i zastavi.¹¹

Uz sve to, građani Irske su na referendumu u lipnju 2008. odbacili Lisabonski ugovor što je izazvalo još veću krizu. Ipak, na kraju, uz obećanja i ustupke koji će biti pretočeni u pravna pravila sljedećim sporazumom o članstvu u EU-u, ponovljeni referendum u Irskoj je dao zeleno svjetlo.

Kad se sve činilo zapravo gotovo oko usvajanja europskog temeljnog ugovora, tu se pojavio češki predsjednik Vaclav Klaus koji je uspio još neko vrijeme odgoditi stupanje na snagu Ugovora, no upornošću je odustao te potpisavši dopustio da Ugovor stupi na snagu i postane novi pravni okvir za političko djelovanje Europe.

¹¹ Čapeta, T. *Europska unija po Lisabonskom ugovoru*, str. 36.

3.2. Sigurnosna i obrambena politika EU-a prema Lisabonskom ugovoru

Lisabonski ugovor sadrži dosta odredbi u raznim segmentima i jedan od njih je sigurnosna i obrambena politika.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika EU-a uređena je Ugovorom o Europskoj uniji, dok je do tada bila vođena prema NATO-u. Lisabonski ugovor sadrži odredbe zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU-a koja politika može dovesti do zajedničke obrane Unije.

Povijest zajedničke zapadnoeuropske obrane potječe iz 1948. kada su države Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Nizozemska, Belgija, Francuska i Luksemburg osnovale organizaciju Zapadnoeuropska unija (Western European Union) čiji je cilj bila suradnja u kulturnoj, gospodarskoj i socijalnoj oblasti čime njezina uloga nije ni bila veća zbog postojanja NATO-a, a kojom je bila uvedena i posebna ugovorna klauzula.

Ugovorom o EU-u uvedena je zajednička vanjska sigurnosna politika. Glavni cilj bio je stvaranje vlastitog međunarodnog identiteta provedbom zajedničke vanjske i sigurnosne politike.

Zajednička sigurnosna politika također je dio vanjske i sigurnosne politike. Njen učinak je da Unija osigurava operativnu sposobnost koja se oslanja na civilna i vojna sredstva, koja sredstva može koristiti u misijama izvan Unije, ali u slučajevima očuvanja mira, jačanja međunarodne sigurnosti, sve u skladu s načelima Povelje Ujedinjenih naroda.

Ujedno, sve države članice daju na raspolaganje vojne i civilne kapacitete za provedbu zajedničke sigurnosne i obrambene politike kako bi se što efikasnije pridonijelo ostvarivanju ciljeva Vijeća.

Prema Ugovoru o Europskoj uniji, ciljevi Zajedničke vanjske i sigurnosne politike jesu čuvanje zajedničkih vrijednosti, temeljnih interesa i neovisnosti Europske unije, jačanje sigurnosti EU-a i njezinih članica, očuvanje mira i jačanje međunarodne sigurnosti u skladu s načelima Povelje Ujedinjenih naroda, Helsinškog završnog dokumenta i ciljeva navedenih u Pariškoj povelji, jačanje međunarodne suradnje, razvoj i stabilnost demokracije i vladavine prava te poštovanje ljudskih prava i temeljenih sloboda.¹²

¹² Rudolf, D., *Zajednička sigurnosna i obrambena politika Europske unije*, str. 559.

3.2.1. Odredbe Lisabonskog ugovora o zajedničkoj sigurnosnoj politici

Zajednička vanjska i sigurnosna politika sadržana je u odredbama u članku 2. Ugovora o osnivanju Europske zajednice koji je preimenovan u Lisabonskom ugovoru kao Ugovor o funkcioniranju EU-a.

Neke od odredbi iz Ugovora su:

1. „Unija je u skladu s odredbama Ugovora o Europskoj uniji nadležna za utvrđivanje i provedbu zajedničke vanjske i sigurnosne politike, uključujući i postupno oblikovanje zajedničke obrambene politike.“
2. „U Općim odredbama Ugovora o Europskoj uniji određeno je da Unija poštuje temeljne funkcije države, uključujući osiguranje teritorijalne cjelovitosti države, održavanje zakona i reda te očuvanje nacionalne sigurnosti. Posebice, nacionalna sigurnost ostaje u isključivoj nadležnosti država članica, ali se može smatrati jednom od temeljnih funkcija države koju Unija poštuje.“
3. „Klauzulom solidarnosti određuje se da Unija i države članice djeluju zajednički, u duhu solidarnosti ako je država članica meta terorističkog napada, žrtva prirodne nepogode ili nesreće izazvane ljudskim djelovanjem. Da bi spriječila te prijetnje ili pomogla državi članici, Unija pokreće sve instrumente kojima raspolaže, uključujući i vojna sredstva. Državi žrtvi, na zahtjev njezinih političkih tijela, ostale države pomažu. Djelovanje među državama usklađuje Vijeće, a postupak je poseban kada su odluke obrambene prirode.“

U Ugovoru su sadržane i Posebne odredbe o Zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici.

Člankom 42. stavkom 1. ponavlja se konstatacija da je zajednička sigurnosna i obrambena politika sastavni dio zajedničke vanjske i sigurnosne politike te se utvrđuje da se ona može provoditi samo za potrebe očuvanja mira, sprečavanja sukoba i jačanja međunarodne sigurnosti u skladu s načelima Povelje Ujedinjenih naroda. Sredstva potrebna za ostvarenje tih ciljeva osiguravaju države članice.

Zajednička sigurnosna i obrambena politika, kako je već navedeno i u preambuli, uključuje postupno oblikovanje zajedničke obrane Unije ako takvu odluku jednoglasno donese Europsko vijeće. U tom slučaju, Europsko vijeće će državama članicama preporučiti donošenje istih odluka na nacionalnoj razini, u skladu s njihovim ustavnim odredbama. Zajednička politika ne dovodi u pitanje individualne koncepcije država članica o sigurnosti i obrani. Posebice se

poštuju obveze prema NATO-u i ta dva okvira su u međusobnoj suglasnosti. U cilju ostvarenja politike, države članice stavljaju na raspolaganje EU-u civilne i vojne kapacitete.¹³

Postoje i tri agencije koje obavljaju jasno definirane znanstvene, upravljačke i tehničke zadaće. Glavna zadaća im je pomoć u provedbi zajedničke sigurnosne i obrambene politike i provedba aspekata vanjskog djelovanja EU-a.

1. Europska obrambena agencija podupire razvoj obrambenih sposobnosti i vojnu suradnju među državama članicama. Bavi se također istraživanjem i tehnologijom u području obrane, jača se obrambena industrija i kao vojno sučelje za politike EU-a.
2. Institut EU-a za sigurnosne studije se bavi pitanjima vanjske, sigurnosne i obrambene politike i organizira forume za raspravu kako bi se doprinijelo poboljšanju politike EU-a o sigurnosnoj strategiji u Europi.
3. Satelitski centar EU-a ima na raspolaganju geoprostore, obavještajne proizvode i usluge koje obavlja analiziranje podataka satelita za promatranje Zemlje. Svojim analiziranjem pruža detaljna i rana upozorenja o mogućim krizama kako bi se na vrijeme odlučilo o poduzimanju gospodarskih, humanitarnih i diplomatskih mjera.

Novina u Lisabonskom ugovoru je uspostavljanje tzv. trajne strukturirane suradnje čime se želi postići veća povezanost među državama članicama koje su naprednije i bolje u vojnim sposobnostima odnosno u izvršavanju najzahtjevnijih misija. One članice koje se smatraju naprednijima u tome, svoju želju ili namjeru priopćuju Vijeću i Visokom predstavniku te se u roku od tri mjeseca donosi odluka, a donosi je Vijeće.

¹³ Rudolf, D. *Zajednička vanjska i sigurnosna politika Europske unije*, str. 565.

4. SURADNJA U KAZNENIM STVARIMA PREMA LISABONSKOM UGOVORU

Kazneno pravo, njegova vanjština temeljito se izmijenila stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora. Njime je Europska unija dobila supranacionalne zakonodavne ovlasti u području kaznenog prava te je uspostavljen pravni temelj za osnivanje supranacionalnog tijela kaznenog progona tj. Europskog javnog tužitelja.

Uvodne odredbe ugovora govore da je jedan od glavnih ciljeva Unije uspostavljanje prostora slobode, sigurnosti i pravde bez unutarnjih granica sprječavanjem i suzbijanjem kriminaliteta. Time je i uspostavljena supranacionalna nadležnost Unije u kaznenopravnom području kroz sljedeće mehanizme:

1. Policijska i pravosudna suradnja u kaznenim stvarima stavljena je pod režim pravnog poretka Europske zajednice
2. Ustanovljena je podijeljena nadležnost u prostoru slobode, sigurnosti i pravde između Europske unije i država članica
3. Usvojen je novi postupak donošenja odluka u području policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima
4. Države članice dobile su ovlast zakonodavne inicijative, ovlast prekida zakonodavnog postupka te uspostave pojačane policijske i kaznenopravne suradnje u dijelu EU-a.¹⁴

Kaznenopravna suradnja u EU-u ubraja se u podijeljene ili konkurentne zakonodavne nadležnosti između Unije i država članica i takva podjela nadležnosti znači da u tom području, području slobode, sigurnosti i pravde Unija kao i države članice imaju zakonodavne ovlasti i mogu donositi pravno obvezujuće akte.

Zbog malo većih ovlasti Unije u području podijeljenih nadležnosti, Lisabonskim su ugovorom države članice uvele dva mehanizma za jačanje načela supsidijarnosti. Jedan mehanizam proširuje načelo supsidijarnosti na ovlasti regionalnih i lokalnih vlasti dok drugi uvodi sustav nadzora nad primjenom načela supsidijarnosti i razmjernosti.

Načelo supsidijarnosti prema Ugovoru djeluje samo u mjeri u kojoj ciljeve predložene mjere ne mogu dovoljno dobro ostvariti države članice na centralnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini već se zbog učinka oni mogu bolje postići na razini Unije.

¹⁴ Đurđević, Z. *Lisabonski ugovor – prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*

Sama primjena načela u sustavu podijeljenih nadležnosti znači da Unija ima primat djelovanja kad može ostvariti određeni cilj, a država članica tj. njezine političke sastavnice mogu ostvariti bolji cilj i kad Unija ne koristi ili prestane koristiti svoje ovlasti.

4.1. Djelovanje Ugovora kroz kazneno materijalno pravo

Temeljni propis Lisabonskog ugovora koji se odnosi na materijalno kazneno pravo je čl. 83., a uz njega se *titulus iuris* harmonizacijskih ovlasti nalazi i u uvodnim odredbama poglavlja V. Prostor slobode, sigurnosti i pravde gdje je u čl. 67 st. 3. navedeno da će Unija nastojati osigurati visok stupanj sigurnosti *inter alia* i kroz ujednačavanje kaznenih zakona. Unija je dobila ovlast da direktivama donesenim u redovnom zakonodavnom postupku uspostavlja minimalna pravila o opisima kaznenih djela i sankcija u područjima posebno teškog kriminaliteta s prekograničnim obilježjem koje proizlazi iz prirode ili posljedica tih kaznenih djela ili iz potrebe njihova sprječavanja na zajedničkom temelju. Materijalno pravne pretpostavke navedene ovlasti su posebno teška područja kriminaliteta i prekogranično obilježje.¹⁵

Teži dio područja odnosno onaj u kojem Unija ima supranacionalne ovlasti su terorizam, trgovanje ljudima, nezakonita trgovina drogama, nezakonito trgovanje oružjem, pranje novca, korupcija te kompjuterski i organizirani kriminalitet.

Uspoređivati vrste kriminaliteta nije moguće ni pravno ni faktično jer je Vijeće prema Amsterdamu odlučivalo jednoglasno, a prema Lisabonu većinski te je sam Lisabonski ugovor normirao postojeće stanje.

Osim te autonomne ovlasti EU-a na harmonizaciju u području kaznenog prava, Lisabonski ugovor eksplicitno je normirao i funkcionalnu kaznenopravnu nadležnost Europske zajednice koju je ustanovio Europski sud u odluci o zaštiti okoliša iz 2005. godine.¹⁶

Ako bi ujednačavanje kaznenih zakona i propisa država članica bilo odlučno za osiguranje učinkovite implementacije politike Unije u području u kojem su provedene mjere harmonizacije, direktive mogu ustanoviti minimalna pravila u pogledu opisa kaznenih djela i sankcija.¹⁷

¹⁵ Đurđević, Z. *Lisabonski ugovor – prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, str. 1104.

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Ibidem

Čitajući gore navedeno može se razumjeti da je Lisabonskim ugovorom normiran sadržaj kaznenopravnih nadležnosti EU-a. Lisabonskim ugovorom su učinjena velika dva pomaka koja se tiču odlučivanja: Parlament i Vijeće kvalificiranom većinom, a ne jednoglasno.

Kazneno pravo je postalo neovisna zajednička politika EU-a pa je ova time dobila autonomnu, a ne samo funkcionalnu kaznenopravnu nadležnost, što znači da može urediti i neka izvorna kaznenopravna područja, a ne samo osigurati komplementarnu kaznenopravnu zaštitu.

Drugi pomak je taj što je Lisabonski ugovor dao Uniji supranacionalnu ovlast da propisuje minimalna pravila kaznenih sankcija i time Unija može uz određivanje kaznenih djela odrediti vrstu, mjesto i kaznene sankcije.

4.2. Kaznenopravne ustanove prema Lisabonskom ugovoru

Kroz treći stup EU-a ustanovljene su i dvije ustanove čiji je zadatak ostvarivanje uže suradnje država članica na kaznenopravnom području. Te ustanove su: Europski policijski ured (EUROPOL) čija je namjena policijske suradnje u borbi s kriminalom i EUROJUST čija je namjena pravosudne suradnje u kaznenopravnom području. Ove dvije ustanove omogućuju što bolju kaznenopravnu suradnju, a i samu suradnju.

4.2.1. Europol

Europol je skraćena za Europski policijski ured čija je namjena policijske suradnje između država članica. Sastoji se od direktora koji upravlja skupa s upravnim odborom sastavljenim od predstavnika država članica i djelatnika koje izabira svaka država. Sjedište ustanove je u Nizozemskoj, Den Haagu.

Utemeljen je Konvencijom o Europolu iz 1995., a koja je stupila na stanju 01. listopada 1998. i službeno je otpočeo s radom 01. srpnja 1999. godine. Ustanovljen je kao samostalna međunarodna organizacija s pravnim subjektivitetom te je istovremeno integriran u treći stup Europske unije, dok je za početak bio osmišljen kao informacijski sustav policijskih tijela država članica koji bi prikupljao, uspoređivao i razmjenjivao podatke važne za kazneni progon.

Sama nadležnost Europolu je proširena Ustavnim ugovorom i samim službenicima nisu dane izvršne ovlasti pa je glavna zadaća ostala potpora nadležnim tijelima država članica. Same odredbe Ustavnog ugovora je preuzeo Lisabonski ugovor te su i sama rješenja unesena u Odluku o Europolu koja odluka je stupila na snagu 01. siječnja 2010. odnosno nakon ratifikacije Lisabonskog ugovora.

Što se tiče same nadležnosti Europolu, ona je proširena i to na način da je ostala podrška i jačanje aktivnosti te međusobne suradnje, policijske i druge nadležnosti vlasti, dok se stvarna nadležnost širila i više nije obuhvaćala samo organizirani kriminalitet nego i onaj teži koji se tiče terorizma i kriminaliteta koji pogađa zajedničku politiku Unije. Samu politiku, djelovanje, djelokrug i zadaće Europolu uređuje Vijeće kvalificiranom većinom i Parlament uredbama kroz zakonodavnu proceduru.

Zadaća Europolu obuhvaća:

- prikupljanje, pohranjivanje, procesuiranje, analizu i razmjenu informacija;
- koordinaciju, organizaciju i implementaciju istražnih i operativnih aktivnosti zajedno s nadležnim tijelima država članica, u okviru zajedničkih istražnih timova i, gdje je potrebno, u suradnji s Eurojustom.

Dakle, Europolu su jasno dane operativne ovlasti, ali on nije postao samostalno izvršno ili istražno tijelo. Njegove operativne ovlasti postoje samo u suradnji s nacionalnim policijama odnosno u provođenju policijskih aktivnosti s državama članicama. Europol nije postao ni represivno tijelo jer prema izričitoj odredbi Ugovora primjena prisilnih mjera ostaje u isključivoj odgovornosti nadležnih nacionalnih vlasti.¹⁸

4.2.2. Eurojust

Eurojust ili punog naziva *European Union's Judicial Cooperation Unit* ili jedinica Europske unije za pravosudnu suradnju. To je najrecentnije tijelo trećeg stupa Europske unije kojem je svrha jačanje pravosudne suradnje u borbi protiv organiziranog kriminala.

Osnovan je na sastanku Vijeća Unije u Tempereu 15. i 16. listopada 1999., a Odlukom Vijeća 14. prosinca 2000. ustanovljen je privremeni ured za pravosudnu suradnju. Djelatnike Eurojusta

¹⁸ Đurđević, Z. *Lisabonski ugovor – prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, str. 1109.

čine nacionalni državni odvjetnici, suci i policijski službenici. Svaka članica ima svog predstavnika koji skupa čine Kolegij Eurojusta i jednog ili više zamjenika.

Sam Eurojust je osmišljen da djeluje na području pravosudne suradnje odnosno kao pandan Europolu. Zadaci Eurojusta su kao takvi dodani i opisani u čl. 31. Ugovora u kojem je dodan stavak 2.

Prema Ugovoru o EU-u iz Nice, Eurojusta postavljeni su trojako:

- olakšavanje koordinacije između nacionalnih državnih odvjetništava;
- pomaganje kaznenim istragama u predmetima teškog prekograničnog, a osobito organiziranog kriminaliteta, uzimajući u obzir analize Europola;
- uska suradnja s Europskom sudskom mrežom osobito u cilju olakšanja izvršenja zahtjeva za kaznenopravnom pomoći i zahtjeva za izručenjem.

Dakle, Eurojust je ustanovljen s jedne strane kao tijelo za koordinaciju radnji kaznenog progona teških oblika kriminaliteta koje provode nadležna pravosudna tijela država članica, a s druge strane olakšava i pojednostavljuje postupke kaznenopravne pomoći i izručenja između država članica. Eurojust ima široku stvarnu nadležnost koja obuhvaća sve vrste kaznenih djela za koje je nadležan Europol, ali i sva druga područja kriminaliteta koja su od interesa za EU. Eurojust može pomoći u istragama i za druga kaznena djela na zahtjev tijela države članice.¹⁹

Što se tiče Lisabonskog ugovora po pitanju Eurojusta, u najvećoj sferi on normira njegovu postojeću nadležnost i ovlasti. Time da Ugovorom još dobiva i operativnu ovlast da inicira kaznenu istragu i predloži poduzimanje progona nadležnim nacionalnim tijelima. Na taj se način i određuje djelatnost budućeg europskog javnog tužitelja.

4.2.3. Ured Europskog javnog tužitelja

Lisabonski ugovor donosi jednu od najznačajnijih novosti za kaznenopravne sustave država članica, a to je stvaranje pravnih pretpostavki u primarnom pravu Europske unije za osnivanje Ureda europskog javnog tužitelja. Radi se o prvom europskom tijelu kaznenog progona koje ima kazneno procesne ovlasti na području cijele Europske unije. Europski javni tužitelj je predviđen kao europsko tijelo kaznenog progona koje bi bilo nadležno za istrage, progone, optuživanje te izvršenje kazne za kaznena djela financijskog interesa. Sastojao bi se od glavnog

¹⁹ Ibidem str. 1111.

europskog tužitelja čije bi sjedište bilo u Bruxellesu i njegovog zamjenika kojeg bi imala svaka članica u svom sjedištu.

Nastojanja Europske komisije da unese u osnivačke ugovore pravni temelj za osnivanje Ureda europskog javnog tužitelja već su dva puta doživjela neuspjeh. Europska komisija još je na konferenciji u Nici 2001. predložila uvođenje novog članka 208a UEZ-a koji je predviđao imenovanje europskog tužitelja za kaznena djela na štetu financijskih interesa Zajednice. Odbijajući da se odreknu kaznenopravne nadležnosti, države članice nisu dale svoju suglasnost prijedlogu Komisije pa je on povučen. Odredbe o Uredu europskog javnog tužitelja unesene su i u propali Ustavni ugovor. Tijekom pregovora o Ustavnom ugovoru i Lisabonskom ugovoru, koji je preuzeo rješenja iz Ustavnog ugovora, pokazalo se da se radi o jednom od najkontroverznijih instituta koji je doživio ozbiljno protivljenje, osobito Ujedinjenog Kraljevstva.

Lisabonski ugovor ne propisuje obvezno osnivanje Ureda europskog javnog tužitelja, već daje ovlast, otvara mogućnost njegova osnivanja iz Eurojusta. Uredba o osnivanju Ureda neće biti donesena nadglasavanjem, već jednoglasnom odlukom Vijeća uz suglasnost Parlamenta. Ipak, kako bi se izbjegla blokada u osnivanju tog tijela od strane jedne ili više država članica, Ugovorom je predviđena mogućnost osnivanja Ureda kroz model pojačane suradnje. U nedostatku konsenzusa u Vijeću, grupa od najmanje devet država članica može upotrijebiti mehanizam za uspostavljanje pojačane suradnje i osnovati Ured koji će djelovati na području suglasnih država.²⁰

²⁰ Đurđević, Z. *Lisabonski ugovor – prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, str. 1113.

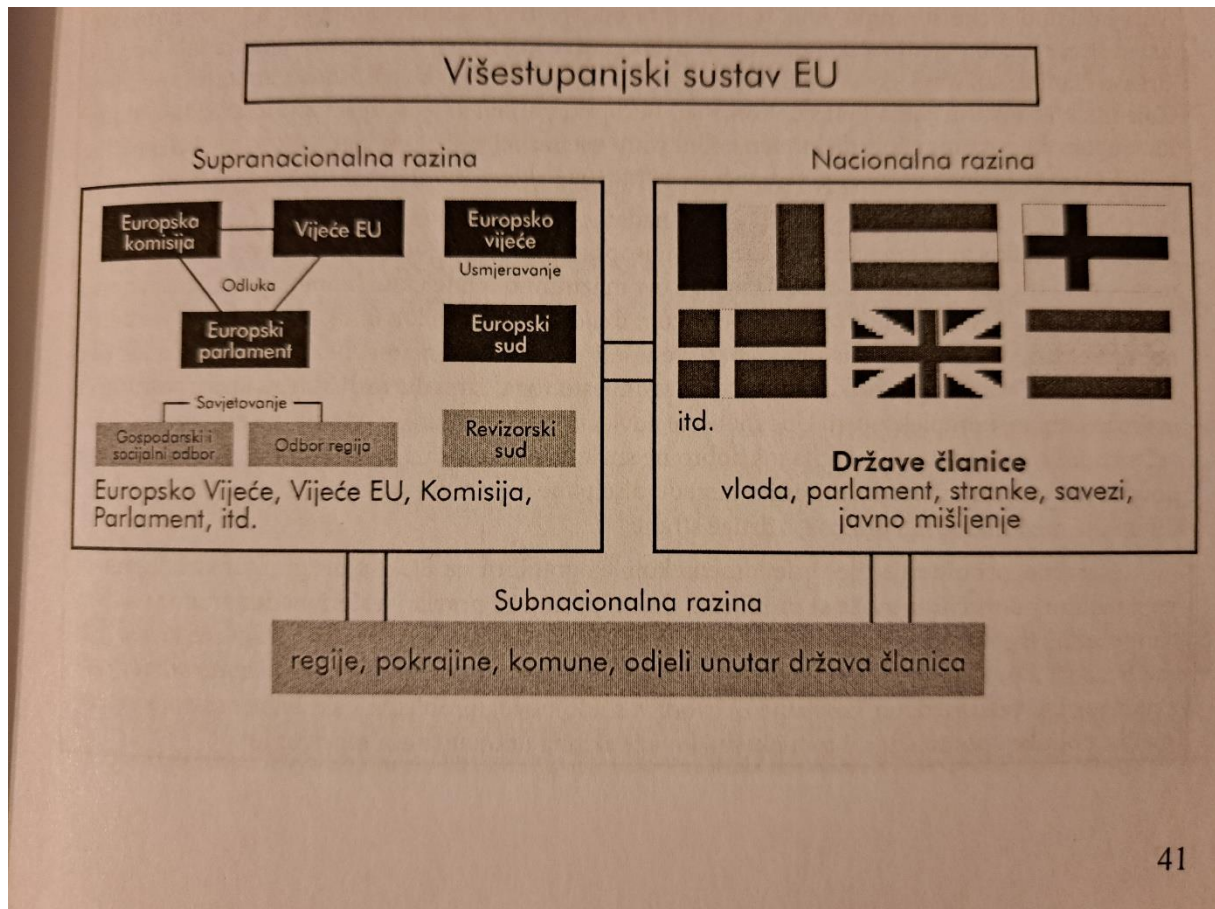
5. INSTITUCIONALNI USTROJ EUROPSKE UNIJE

Institucionalni ustroj Europske unije je jedinstven i sam sustav odlučivanja se neprestano razvija i nadopunjuje. Postoji sedam europskih institucija, sedam tijela EU-a i više od 30 decentraliziranih agencija. Sve one zajedno rade na rješavanju pitanja koja su od zajedničkog interesa za građane država članica. Ujedno još postoje agencije i organizacije EU-a koje obavljaju pravne poslove. Svim institucijama je zajedničko to što imaju posebnu ulogu, a to je izrada zakonodavstva EU-a te osmišljavanje i provedba politike na različitim odnosno određenim područjima kao što su promet, zdravstvo i medicina.

Glavne institucije EU-a su Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće Europske unije i Europska komisija, dok uz njih sudjeluju i druge institucije i tijela, a to su Sud Europske unije, Europska središnja banka i Europski revizorski sud, koji su određeni Ugovorom o funkcioniranju Europske unije. Sve ovlasti i postupci samih institucija su utvrđene osnivačkim ugovorima među kojima je i Lisabonski ugovor, a kojim su uvedene izmjene te nadopunjene nadležnosti. Ono što je zajedničko glavnim institucijama je to što blisko surađuju kako bi uskladili izradu zakonodavstva Europske unije.

Europska unija ima za cilj institucionalni okvir promicanjem njezinih vrijednosti, služiti interesima građana i država članica te omogućiti učinkovitost i koherentnost njezinog djelovanja. Pomoć u savjetodavnoj ulozi Europskom parlamentu, Vijeću i Komisiji daju Gospodarski i socijalni odbor i Odbor regija.

Slika 5.1. Prikaz sustava Europske unije po razinama

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split, str. 41.

5.1. Europski parlament

Europski parlament predstavlja građane država članica EU-a. Sastavljen je od izravno izabranih predstavnika naroda iz država ujedinenih u EU i kao takav predstavlja demokratski izraz političke volje državljana članica EU-a. Prvi izbori za Europski parlament održani su u lipnju 1979. na način da je svaka država članica primijenila vlastiti izborni sustav, a svaki sljedeći izbori održani su u skladu s mandatom koji traje pet godina. Sjedište Parlamenta je u Strasbourgu gdje se održavaju redovna mjesečna zasjedanja (osim u kolovozu) dok je glavno tajništvo u Luksemburgu.

Parlament ima 23 stalna odbora koja pripremaju plenarna zasjedanja, sastavljaju mišljenja i izrađuju amandmane na zajedničke stavove Vijeća. U radu sudjeluju nezavisni eksperti i

predstavnicima interesnih skupina. Predsjedništvo koje je sastavljeno od predsjednika i 14 potpredsjednika s mandatom od dvije i pol godine upravlja aktivnostima Europskog parlamenta i njegovih odbora.

Tri su skupine ovlasti Europskog parlamenta: zakonodavne, financijske i kontrolne. Zakonodavne ovlasti obuhvaćaju postupak konzultacija, suradnje, suodlučivanja i odobrenja. Postupak konzultacija se sastoji od traženja mišljenja Parlamenta prije nego Vijeće donese prijedlog koji je podnijela Komisija i tada se vrši savjetodavna uloga. Postupak suradnje ovlašćuje Parlament da podnese amandmane na nacrt propisa i taj postupak je uveden donošenjem Jedinog europskog akta 1986. godine. Istodobno Komisija podnosi prijedlog propisa Vijeću i Parlamentu. U postupku odlučivanja Vijeće donosi zajednički stav kvalificiranom većinom i on se prosljeđuje Parlamentu koji ima pravo odobriti i odbaciti prijedlog. Sam postupak suradnje je proširen na više područja, a to su socijalna politika, obrazovanje i obuka, zaštita okoliša i mjere upravljanja strukturnim fondovima (npr. Regionalni razvojni fond).

Nadalje, Europski parlament izvršava funkcije političkog nadzora, zakonodavne i proračunske funkcije, sve zajedno s Vijećem.

Sastavljen je od predstavnika građana Unije te im broj ne smije prelaziti 750 ne računajući predsjednika. Iz svake države članice može biti šest članova, a nijedna članica ne smije imati više od 26 mjesta. Članovi se biraju na razdoblje od pet godina tajnim glasovanjem na neposrednim izborima, dok Parlament iz redova bira predsjednika i predsjedništvo.

Postupak suodlučivanja je uveden Ugovorom iz Maastrichta 1992. i time se pridonijelo većoj demokratičnosti zakonodavnog procesa u području funkcioniranja jedinstvenog tržišta EU-a, slobodno kretanje radnika, osnivanje poduzeća, zdravstvo, kultura. Podrazumijeva se da Vijeće djelujući na prijedlog Komisije zauzme zajednički stav, proslijedi ga Parlamentu koji ga potvrđuje, odbacuje ili mijenja, naravno, sve uz apsolutnu većinu glasova.

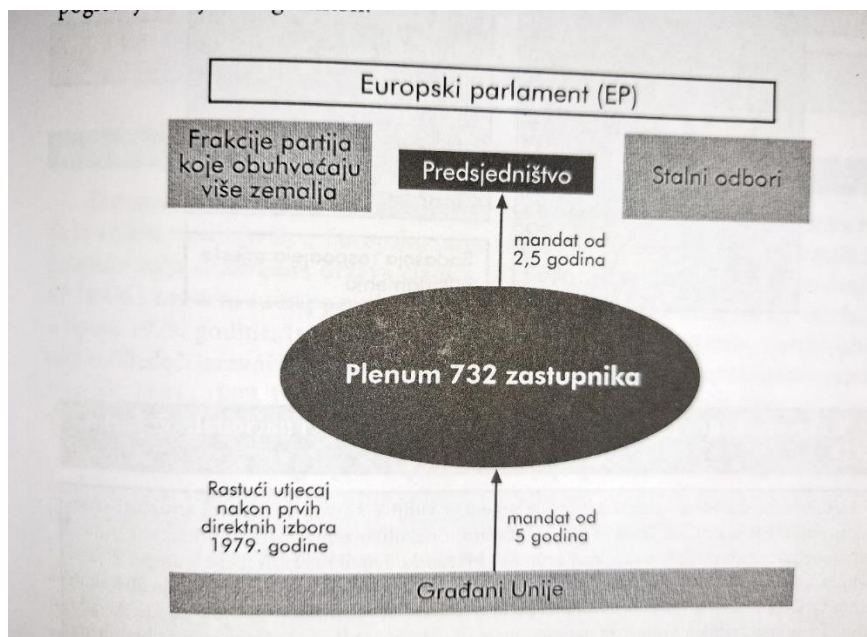
Svaka fizička ili pravna osoba s boravištem u jednoj državi članici ima pravo, pojedinačno ili skupno podnijeti peticiju Europskom parlamentu po pitanju djelovanja Unije, a koje utječe na podnositelja. Za primanje pritužbi od građana Unije ili fizičke ili pravne osobe s boravištem u državi članici ovlašten je Europski ombudsman kojeg bira Parlament s iznimkom Suda Europske unije koji izvršava svoje pravosudne ovlasti.

Europski ombudsman provodi istrage izjavljenih pritužbi za koje ustanovi da su osnovane i ukoliko utvrdi nepravilnosti u radu upućuje predmet tijelu, uredu ili agenciji na koju se istraga odnosi koja je dužna povratno da obavijestiti u roku od tri mjeseca. Nakon toga, ombudsman

šalje izvješće Parlamentu i tijelu, uredu, ovisi na koga se istraga odnosi. Osoba koja je podnijela pritužbu mora se obavijestiti o ishodu.

Inače, mandat ombudmana je isti koliki i Europskog parlamenta, a ukoliko kasnije više ne ispunjava svoje dužnosti ili počinu neki propust u radu, sud ga može na zahtjev Parlamenta smijeniti s dužnosti.

Slika 5.2. Shematski prikaz Europskog parlamenta

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split, str. 121.

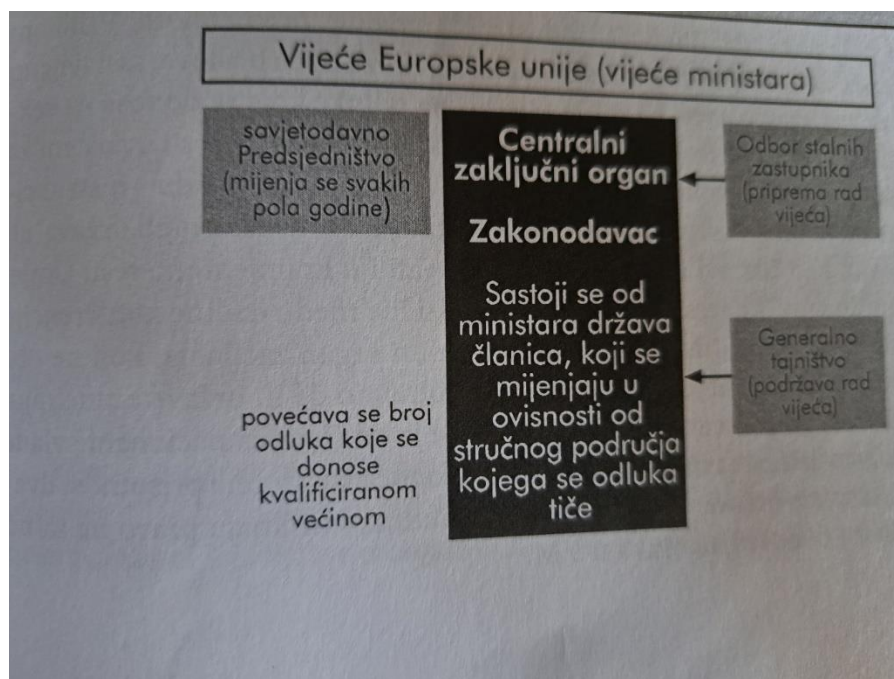
5.2. Vijeće Europske unije

Predstavlja vlade država članica EU-a te se sastaju u različitim sastavima ovisno o temi koja će se raspravljati. Sastav Vijeća mijenja se ovisno o pitanjima za koja se odlučuje (financije, industrija, trgovina, promet, poljoprivreda). Posebna zasjedanja vezana uz svako pitanje/resor u kojima Vijeće koje je sastavljeno od ministara za vanjske poslove ne može utjecati na odluke koje se donose na sektorskim sastancima i ovlaštene su za preuzimanje obveza u ime svojih vlada i za djelovanje u skladu s institucijama i nalogima svoje vlade. Kao članovi institucije EU-a oni predstavljaju interese svojih država pa stoga moraju djelovati i u interesu Unije.

Nadležnost Vijeća obuhvaća donošenje zakonodavstva u obliku uredbi, odluka kao i preporuka i mišljenja što je sadržano u odredbama čl. 145. Ugovora o europskoj zajednici. Nadalje, Vijeće

usklađuje opće ekonomske politike država članica, djeluje putem međuvladinih oblika suradnje i objedinjuje diplomatsku, izvršnu i zakonodavnu. Bitno je napomenuti da je uloga Vijeća dvostruka, djeluje kao tijelo u kojem su predstavnici države članice i kao vodeći zakonodavni organ EU-a.

Slika 5.3. Shematski prikaz Vijeća Europske unije

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split, str. 121.

5.3. Europska komisija

Europska komisija se sastoji od 27 članova koje predlažu vlade država članica i mandat je pet godina i za imenovanje predloženih članova potrebna je pozitivna odluka Europskog parlamenta, a biraju se na temelju opće sposobnosti i europskog opredjeljenja. Od 2005. svaka država članica Komisije ima samo po jednog člana kako bi se broj članova ograničio.

Od dana stupanja na snagu Lisabonskog ugovora pa do 31. listopada 2014. sastoji se od po jednog državljanina iz svake države članice uključujući njezina predsjednika i Visokog predstavnika za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, a od 01. studenog 2014. sastoji se od broja članova koji odgovara dvjema trećinama broja država članica uključujući njezina predstavnika i Visokog predstavnika za vanjske poslove i sigurnosnu politiku. Visoki predstavnik vodi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku Unije, a doprinosi i razvoju u skladu

s mandatom te se isto odnosi i na zajedničku sigurnosnu i obrambenu politiku. Ugovorom iz Nice jačaju se ovlasti predsjednika koji odlučuje o raspodjeli resursa te za vrijeme svog mandata ima mogućnost ponovo raspodijeliti zadatke i zatražiti odstupanje s dužnosti jednog od članova. Glavne zadaće Komisije su pravo iniciranja što znači da prije svake odluke Vijeća mora prethoditi prijedlog Komisije, nadzor nad provođenjem Ugovora, Komisija nadzire provedbu i kršenje ugovora i odluke, u kom slučaju se može pozvati Europski sud, provodi zajedničku politiku odnosno upravljanje financijama i samo provođenje politike što znači da sama Komisija preuzima provedbu odredbi i pravca djelovanja unutar država članica.

Komisija promiče opći interes Unije i u tu svrhu poduzima odgovarajuće inicijative. Osigurava primjenu Ugovora i mjera koje na temelju njih donose institucije. Ona nadzire primjenu prava Unije pod kontrolom Suda Europske unije. Izvršava proračun i upravlja programima, izvršava koordinacijsku, izvršnu i upravljačku funkciju kako je utvrđeno u Ugovorima. Osim u slučaju zajedničke vanjske i sigurnosne politike i u drugim slučajevima predviđenim u Ugovorima, ona osigurava vanjsko predstavljanje Unije i pokreće godišnje i višegodišnje planiranje programa Unije radi ostvarivanja međuinstitucionalnih sporazuma.²¹

Posljednja zadaća je zastupanje Europske unije prema van, zastupanja Europske zajednice na sastancima i unutar međunarodnih organizacija. Jedna od najvažnijih značajki Komisije je jako izražena funkcionalna diferencijacija koja raspolaže razgranatim sustavom odbora gdje se događa uska suradnja država članica.

²¹ Ugovor o funkcioniranju Europske unije –str. 25.

Slika 5.4. Shematski prikaz Europske komisije

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split, str. 101.

5.4. Sud Europske unije

Sud Europske unije ima dvostruku funkciju. Prva funkcija je funkcija Ustavnog suda gdje rješava sporove između komunitarnih organa i država članica, a druga funkcija je organ pravne zaštite, zaštite od kršenja, a to su upravni sporovi, građanski sporovi i radno-pravni sporovi. Sud se sastoji od 27 sudaca i 8 općih pravobranitelja, tajnika i specijalizirane službe. Mandat za suce i pravobranitelje je šest godina i mogu biti ponovno birani nakon isteka mandata. U praksi funkcionira da iz svake članice ima po jedan sudac, moraju biti istaknuti pravnici priznate stručnosti i ne smiju tijekom mandata obavljati niti jednu drugu političku ili administrativnu funkciju.

Sjedište suda je u Luksemburgu i zasjeda plenarno. Sud djeluje u okviru nadležnosti koje su propisane Ugovorom o EU-u i iz toga proizlazi da nema izvornu nego samo ograničenu nadležnost. Nadležnost suda se dijeli na nadležnost u sporovima koja obuhvaća donošenja presuda i nadležnost davanja mišljenja suda.

Nadležnost u sporovima podijeljena je na izravne tužbe i odluke suda o prethodnim pitanjima.

Po pitanju izravnih tužba spadaju sporovi koje pokreće Komisija o sljedećim pitanjima:

- neispunjavanje obveza država članica koje proistječu iz konstitutivnog Ugovora
- poništenje akata komunitarnih organa zbog nezakonitosti
- nečinjenje ili propuštanje organa EU da poduzmu mjere protiv kršenja Ugovora
- naknada štete iz izvan ugovorne odgovornosti Zajednice

- arbitražne klauzule iz javnopravnih ili privatnopravnih ugovora Zajednice
- sporovi između Zajednice i njezinih službenika
- sporovi u vezi s Europskom investicijskom bankom i Europskom središnjom bankom
- sporovi između država članica u vezi s predmetom konstitutivnog Ugovora koji se podnose sudu na osnovi posebnog sporazuma zainteresiranih država članica
- razrješenje od dužnosti člana komisije.

Sud Europske unije obuhvaća Sud, Opći sud i specijalizirane sudove.

Opći sud je nadležan za provođenje postupka i odlučivanje u predmetima prvog stupnja osim onih koji su dodijeljeni specijaliziranom sudu. Nadalje, provodi postupke i odlučivanja u predmetima koji su pokrenuti protiv odluka specijaliziranih sudova.

Specijalizirane sudove mogu osnivati Europski parlament i Vijeće u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom koji se pridružuju Općem sudu radi provođenja postupka i odlučivanja u prvom stupnju u nekim određenim vrstama predmeta.

Pravila o ustroju suda i o samom opsegu nadležnosti utvrđuju se Uredbom o osnivanju specijaliziranog suda. Članovi specijaliziranog suda se također biraju iz redova osoba čija je neovisnost neupitna i koji posjeduju sposobnost za obavljanje iste.

5.5. Europsko vijeće

Europsko vijeće najznačajniji je oblik međuvladine suradnje u EU-u. Predsjednik je Charles Michel. Osnovano je 1974. kao neformalni forum za rasprave šefova država ili vlada država članica EU-a.

Ugovorom iz Maastrichta 1992. dobilo je formalni status te ulogu osiguravanja poticaja i pružanja političkih smjernica za EU i 2009. postalo je jedna od institucija EU-a nakon promjena provedenih Ugovorom iz Lisabona. Sastanci Europskog vijeća se održavaju u Bruxellesu službeno od listopada 2003., a prvi sastanak je održan 11. ožujka 1975. u Dublinu. Europsko vijeće daje poticaj za razvoj Unije i utvrđuje političke smjernice, a čine ga šefovi država ili vlada država članica i predsjednik Komisije, dok im u radu pomažu ministri vanjskih poslova i jedan utvrđeni član Komisije. Zasjeda dva puta godišnje i nakon svakog zasjedanja podnosi izvješće Europskom parlamentu kao i pisano godišnje izvješće o napretku Unije.

Mandat predsjednika je dvije i pol godine, a jednom se može obnoviti. U slučaju povrede dužnosti, Vijeće može okončati mandat predsjednika.

Uloga predsjednika Vijeća:

- predsjedava i potiče njegov rad;
- osigurava pripremu i kontinuitet rada Europskog vijeća u suradnji s predsjednikom Komisije i na temelju rada Vijeća za opće poslove;
- nastoji omogućiti koheziju i postizanje konsenzusa u okviru Europskog vijeća;
- podnosi izvješće Europskom parlamentu nakon svakog sastanka Europskog vijeća;
- osigurava vanjsko predstavljanje Unije kada je riječ o pitanjima koja se odnose na njezinu zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, ne dovodeći u pitanje ovlasti Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.²²

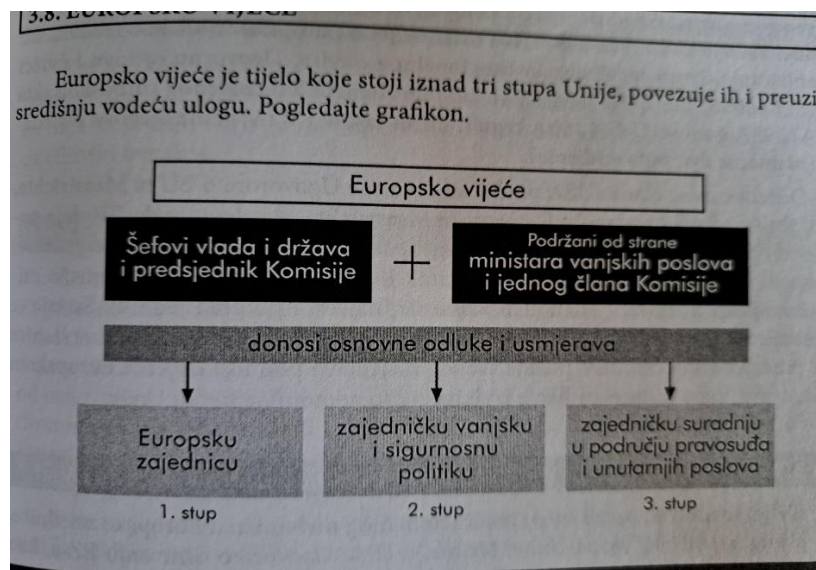
Nadležnost Europskog vijeća obuhvaća razvoj Europske unije usmjeravanjem i utvrđivanjem političkih smjernica koje se odnose na usklađivanje ekonomskih politika država članica i zajednice, zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i monetarnu uniju. Najbitnija uloga Vijeća jest postizanje kompromisa odnosno rješavanje problema kada do njih dođe između država članica ili organa EU-a.

Imajući u vidu da svoju ulogu Vijeće temelji na primjeni konsenzusa i jednoglasnog odlučivanja, vidljivo je da u bitnim pitanjima funkcioniranja se vodi računa o poštivanju jednakosti država članica i da Uniji daje poticaj potreban za njezin razvoj i utvrđivanje političkih smjernica i prioriteta.

Vijeće zasjeda javno kada se glasuje o nacrtu zakonodavnog akta i onda je svaki sastanak podijeljen na dva dijela, jedan dio u raspravi zakonodavnih akata, a drugi aktivnostima koje nisu zakonodavne.

²². Ugovor o funkcioniranju Europske unije –str. 23.

Slika 5.5. Shematski prikaz sastava Europskog vijeća

Izvor: Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split, str. 95.

5.6. Europska središnja banka

Europska središnja banka skupa s nacionalnim središnjim bankama čini Europski sustav središnjih banaka (ESSB) i ujedno s državama članicama čija je valuta euro čini Eurosustav i provodi monetarnu politiku Unije. Sustavom središnjih banaka upravljaju tijela Europske središnje banke koja su nadležna za odlučivanje, a za glavni cilj imaju održavanje stabilnosti cijena.

Europska središnja banka jedino može dopustiti izdanje eura, neovisna je u svom radu, upravljanju i financijama. Članovi Izvršnog odbora Europske središnje banke i guvernera nacionalnih središnjih banaka država članica čija je valuta euro čine Upravno vijeće Europske središnje banke.

Predsjednika, potpredsjednika i ostale članove Izvršnog odbora imenuje Europsko vijeće kvalificiranom većinom, iz redova uglednih osoba u monetarnom području, na preporuku Vijeća, uz savjetovanje s Parlamentom i Upravnim vijećem banke.

Mandat im je osam godina i nije obnovljiv. Članove Izvršnog odbora čine samo državljani država članica. Na sastancima Vijeća sudjeluje i predsjednik Banke kada se radi o ciljevima i

zadacama Europske središnje banke. Potom Banka upućuje Parlamentu, Vijeću, Komisiji godišnje izvješće o aktivnostima Središnje banke i o monetarnoj politici za prethodnu i tekuću godinu. Potom predsjednik Banke to izvješće objavljuje Vijeću i Parlamentu povodom čega se održava opća rasprava.

Slika 5.6. Prikaz zgrade Europske središnje banke

Izvor: [ECB-ok.jpg \(780×519\) \(novo.hr\)](#)

5.7. Revizorski sud

Revizorski sud sastoji se od po jednog državljanina iz svake države članice i njegovi su članovi neovisni u obavljanju svojih dužnosti. Članovi se biraju iz redova osoba koje u svojoj državi pripadaju tijelima za vanjsku reviziju ili su kvalificirane za tu dužnost i naravno, moraju biti neovisni.

Mandat im traje šest godina s mogućnošću obnavljanja, dok predsjednika biraju iz vlastitih redova na razdoblje od tri godine s mogućnošću ponovnog biranja. Dok traje mandat članovi

se ne smiju baviti nikakvim drugim zanimanjem (bilo plaćeno ili neplaćeno), a prisežu da će dok traje mandat i nakon njegova isteka poštovati obveze koje s njim dobiju.

Dužnost članova Revizorskog suda može prestati zamjenom ili smrću, ostavkom ili razrješenjem. Zadatci suda su provjeravanje prihoda i rashoda po računima Unije odnosno svih tijela, ureda ili agencija čiji je osnivač Unija. Nadalje, ispituje zakonitost svih prihoda i rashoda te ispravnost financijskog upravljanja posebno pazeći na nepravilnost. Revizija prihoda se obavlja u pogledu utvrđenih dugovanja te stvarno plaćenog iznosa, dok revizija rashoda u pogledu preuzetih obveza i izvršenih plaćanja. Sama revizija u državama članicama se obavlja u suradnji s nacionalnih revizijskim tijelima ili s nadležnim nacionalnim službama i ona sudjeluju u duhu povjerenja.

Slika 5.7. Prikaz valute (EUR) u državama članicama monetarne unije

Izvor: [revizorski sud - Bing images](#)

6. TRŽIŠNE SLOBODE EU-a

6.1. Sloboda kretanja radnika

Slobodno kretanje radnika i zabrana diskriminacije između radnika jedna je od četiri temeljne slobode sadržane u Ugovoru o Europskoj zajednici.

Takvo slobodno kretanje radnika osigurava se unutar Unije, podrazumijeva ukidanje svake diskriminacije temeljem državljanstva između radnika u vidu zapošljavanja, zarade i nekih ostalih uvjeta.

Pod slobodu kretanja radnika podrazumijevamo:

- Prihvaćanje stvarnih ponuda za zaposlenje;
- Slobodno kretanje unutar područja država članica u tu svrhu;
- Boravak u državi članici radi zapošljavanja sukladno odredbama o zapošljavanju državljana te državne sadržanim u zakonima, uredbama i upravnim propisima;
- Ostanak na području države članice nakon zaposlenja u toj državi po uvjetima sadržanim u propisima koje sastavlja Komisija²³

Za postupno ostvarivanje slobode radnika kojima se donose uredbe ili direktive Europski parlament i Vijeće djeluju sukladno redovnom zakonodavnom postupku i to posebno:

- Osiguravanjem bliske suradnje između službi za zapošljavanje;
- Ukidanje upravnih postupaka i rokova radi pristupa nekom određenom radnom mjestu;
- Ukidanjem propisanih rokova i svih drugih ograničenja koja su prethodila sklopljenim sporazumima između država članica;
- Uspostavom odgovarajućih postupaka radi povezivanja raznih ponuda i molbi za lakše zapošljavanje kako bi se postigla ravnoteža između ponude i potražnje na tržištu rada.

Kako su u čl. 39 Ugovora o EZ dane temeljne slobode radnika tako se za tu svrhu pojma „radnika“ nudi široko tumačenje. Za pojam radnika Europski sud je dao značenje odnosno upute što se pod tim podrazumijeva. Iako, Sud je dao puno primjera predmeta kako se tumači i pojam radnika i slobode pa je svako poimanje istog osobno.

Po navedenom članku su navedena prava radnika, a to su:

- Pravo na ulazak i boravište;

²³ Davorin, R. (2007). *Lisabonski ugovor EU*, str. 83

- Pravo na jednakost;
- Pravo na socijalne i porezne prednosti;
- Pravo na obrazovanje;
- Pravo na zadržavanje;

Sva navedena prava su podložna ograničenjima i utemeljena na interesu, sigurnosti i zdravlju te se mogu koristiti u svrhe kada je to uistinu potrebno za radnika, ali se može koristiti i za opravdanje odbijanja kada je to potrebno.

6.2. Pravo na poslovni nastan

Ograničavanje slobode poslovnog nastana jedne države članice na području druge se zabranjuje. Iako, poslovno nastan uključuje pravo pokretanja i obavljanja samostalne djelatnosti, osnivanje i upravljanje poduzećima, trgovačkim društvima i to sve prema pretpostavkama, ovisno u kojoj se državi poslovni nastan ostvaruje. Poslovni nastan zapravo je pokretanje i obavljanje samostalne djelatnosti koje radi lakšeg pokretanja Europski parlament i Vijeće donose direktive za međusobno priznavanje svjedodžbi, diploma i ostalih drugih propisa koje nalaže svaka drugo članica kako bi se omogućilo usklađivanje. Jedino, iznimka u usklađivanju među državama članicama su medicinska i farmaceutska zanimanja koja imaju ograničenja.

U okviru poslovnog nastana zabranjeno je ograničavanje slobode pružanja usluga unutar Unije odnosno kada državljani neke države članice ostvare poslovni nastan u državi članici koja nije država osobe za koju su usluge namijenjene. Kad govorimo o uslugama u poslovnom nastanu onda uslugama smatramo one koje se obavljaju uz naknadu, a može ih svrstati u djelatnosti:

- Industrijske prirode;
- Trgovačke prirode;
- Obrtničke djelatnosti;
- Slobodnih zanimanja.

Kad osoba koja pruža neku uslugu obavlja istu u drugoj državi članici gdje se također ta usluga pruža, onda ide pod jednakim uvjetima koje ta država propisuje za svoje državljane. Također, kod pružanja usluga, a radi liberalizacije neke usluge Europski parlament i Vijeće u suradnji s Gospodarskim i socijalnim odborom donose direktive.

6.3. Sloboda kretanja kapitala i usluga

Nastojeći ostvariti slobodni protok kapitala među državama članicama, Europski parlament i Vijeće mogu donijeti mjere koje se tiču neposrednih ulaganja, bilo to ulaganje u nekretnine, pružanje financijskih usluga ili primanja vjerodajnica. Te mjere mogu se donijeti jedino jednoglasnom odlukom, iako po pravu Unije one predstavljaju korak natrag kad je riječ o liberalizaciji kapitala u treće zemlje ili obrnuto.

Po Lisabonskom ugovoru usluge možemo definirati kao one koje se obavljaju uz naknadu. PO njih posebno ubrajamo obrtničke djelatnosti slobodnih zanimanja i djelatnosti industrijske prirode.

Svaka grana usluga uređena je odredbama koje se iste tiču, npr. usluga na području prijevoza je uređena odredbama o prijevozu. Na kraju, Europski parlament i Vijeće mogu donijeti mjere o protoku kapitala unutar zemlje ili van njih, a da se tiču ulaganja ili pružanja usluga na tržištu kapitala.

7. EUROPSKO SPORTSKO PRAVO U LISABONSKOM UGOVORU

Do usvajanja i stupanja na snagu Lisabonskog ugovora sport se i nije spominjao, tek kasnije se spominje i to u čl. 165 Ugovora o funkcioniranju EU čime je stvorena nova zakonodavna nadležnost kroz odredbe i djelovanje EU nastoji se usmjeriti na promicanje europskog sporta kroz sportska natjecanja i suradnju među tijelima nadležnima za sport, kao i zaštitu sportaša, posebno onih najmlađih.

Kad promatramo sport kao disciplinu koja potiče i učvršćuje fizičku spremnost, a i društveno je potreban, onda se dolazi i do one druge, malo negativnije strane koja može biti štetna za neko određeno društvo i njegove članove. Ovdje se nameće pitanje kakvu to negativnu stranu sport može imati, no to može pretjerivanje u pobjeđivanju, utjecaj nekakvih moćnih grupa koje su usmjerene prema vlastitim ciljevima često ne prezajući nad onima koji upravo postanu žrtve pod utjecajem diskriminacije. Sport može biti element društva koji predstavlja značajnu ekonomsku i društvenu aktivnost. Ako sport sagledamo na razini EU-a, na razini europskih institucija koje su se godinama borile kako bi stvorile sportski kompleks, može se doći do karakteristika da on čini 4% ukupnog bruto proizvoda EU-a i da tu djeluje 800 tisuća klubova s preko 70 milijuna članova.

Čitajući ovako velike podatke s brojkama, dolazi se do indikacije kako je Lisabonski ugovor još više doprinio čvrstoj pravnoj osnovi za djelovanje Unije na području sporta. Može se reći da EU institucije imaju socijalne i kulturne aspiracije i da sport koriste za ostvarenje ciljeva. Krajem 2004. šefovi vlada država članica EU- su dogovorili i potpisali Ustav za Europu. Naime tada su unesene odredbe o sportu kako bi se osigurala pravna osnova kroz koju bi države članice podupirale razne kulturne, socijalne i obrazovne aspekte sporta.

Zajednica mora u svom djelovanju prema različitim odredbama Ustava uzimati u obzir socijalne, obrazovne i kulturne funkcije koje su u sportu inherentne te ih učiniti posebnima radi poštivanja i razvoja etičkog kodeksa i solidarnosti koji su od suštinskog značaja za očuvanje njegove socijalne uloge.²⁴

Ovime se posebno željelo postići:

- Zaštita mladih sportaša od komercijalnih pritisaka;
- Zaštita od opasnosti koje jednom donosi ili ima neku vrstu kontrole npr. ekonomske nad sportskim klubom;

²⁴ Bačić, A., Bačić, P. (2011). *Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava*, Split, str. 685.

- Potrebu da se razvije inicijativa za zajedničko korištenje sredstva, ali zadržavajući načelo solidarnosti među klubovima.

Na kraju, Lisabonski ugovor je konsolidirao odredbe o sportu u čl. 165. UFEU i može se zaključiti da je zahvaljujući njemu omogućen utjecaj na sportske djelatnosti i EU je dobila ovlasti u području sporta.

8. ZAKLJUČAK

Europska unija, kakva je danas, preciznije jedno desetljeće, nastala je zahvaljujući predvodnicima vizionarima čije ideje sežu još od davne 1945. Predvodnici vizionari bili su raznolika skupina ljudi, od boraca za pokret do parlamentaraca i pravnika, ali svima im je bilo zajedničko to što su vjerovali u isti ishod, ujedinjenu Europu u blagostanju i miru.

Kako je vrijeme teklo, tako se Europa kroz godine sve više i više razvijala, napredovala, prolazila kroz razne promjene, gospodarski rast, pridruživanje novih država članica, pokretanje jedinstvenog tržišta, uvođenje jedinstvene valute – euro, potpisivanje raznih ugovora gdje je svaki od njih donio neke novine i promjene.

Među važnijih ugovorima je i Lisabonski ugovor koji je stupio na snagu 13. prosinca 2007. Sam ugovor donio je više promjena, a među bitnijima je ona što se njime izmjenjuju prethodni ugovori. Ono što se njime željelo postići je učinkovitost, transparentnost i demokratičnost Europske unije kako bi se što više i bolje ojačala njezina sposobnost.

Ugovorom je razvijen poseban supranacionalni model harmonizacije kaznenog procesnog prava kojim se željelo kroz načelo uzajamnog priznanja sudskih odluka stvoriti jedinstveni pravosudni prostor Unije i time se opravdava činjenica da Lisabonski ugovor predstavlja veliku prekretnicu u kaznenoj suradnji.

Nadalje, samim Ugovorom Unija je stekla punu pravnu osobnost odnosno samostalno može sklapati međunarodne ugovore u području svoje nadležnosti te pristupati međunarodnim organizacijama.

Tu je i Povelja o temeljnim pravima EU-a koja postaje pravno obvezujuća pa samim time ima pravnu snagu kao i Osnivački ugovori. Uz sve naprijed navedeno, Unija je od male zajednice s početka došla do međunarodne pravne osobe koja je ravnopravna s drugim velikim međunarodnim organizacijama i time uživa veliki ugledu u društvu, Zajednici.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Čapeta, T., Rodin, S. (2011). *Osnove prava Europske unije na temelju Lisabonskog ugovora*, Zagreb
2. Bačić, A., Bačić, P. (2007). *Europsko pravo*, Split
3. Cerovac, M., Faulend, M., Mintas Hodak, Lj., Majić, H., Mataija, M., Mijatović, N., Ondelj, I., Sokol, I., Šimac, S., Škreb, M., Šošić, V., Vidović, B., Mikuš Žigman, N., (2011). *Europska unija*
4. Čapeta, T. *Europska unija po Lisabonskom ugovoru*, str. 35-44.
5. Rudolf ml., D. *Zajednička sigurnosna i obrambena politika Europske unije prema Lisabonskom ugovoru*, str. 557-574.
6. Đurđević, Z. *Lisabonski ugovor: Prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, str.1077-1127
7. Službeni list Europske unije, 2016. *Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija)*
8. Službeni list Europske unije, 2016. *Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena verzija)*
9. Davorin, R., 2007. *Lisabonski ugovor (protokoli, prilozi i izjave)*, str. 41-48, 50-58.
10. Bačić, A., Bačić, P. 2011. *Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava*, Split, str. 681-702.
11. 2010. *Politička misao 2 (osvrti, prikazi, recenzije)*, str. 216-219.

Internetski izvori:

1. https://european-union.europa.eu/index_hr (pristup: 23.08.2023.)
2. <https://hrcak.srce.hr/> (pristup: 24.08.2023.)

Popis slika:

Slika 2.1. Vremenska linija direktiva	5
Slika 5.1. Prikaz sustava Europske unije po razinama.....	20
Slika 5.2. Shematski prikaz Europskog parlamenta	22
Slika 5.3. Shematski prikaz Vijeća Europske unije.....	23
Slika 5.4. Shematski prikaz Europske komisije	25
Slika 5.5. Shematski prikaz sastava Europskog vijeća	28

Slika 5.6. Prikaz zgrade Europske središnje banke.....	29
Slika 5.7. Prikaz valute (EUR) u državama članicama monetarne unije.....	30